

IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa 2007-2009
Program Europske Unije za Hrvatsku
Europeaid/127475/D/SER/HR

Regionalna mreža lokalnih obrazovnih ustanova

Metode analize obrazovnih potreba za
gospodarski razvoj:
Varaždinska županija

Rujan 2011

Ovaj projekt je financiran
od strane Europske Unije

Projekt provodi:

u partnerstvu s:

Sadržaj

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ VARAŽDINSKE ŽUPANIJE	3
2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA	4
3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI.....	5
4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAM DJELATNOSTI U ŽUPANIJI	6
5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH.....	8
6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?	11
7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU TEKSTILA I KOŽE.....	14
8. ZAKLJUČAK	15
DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI.....	16

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

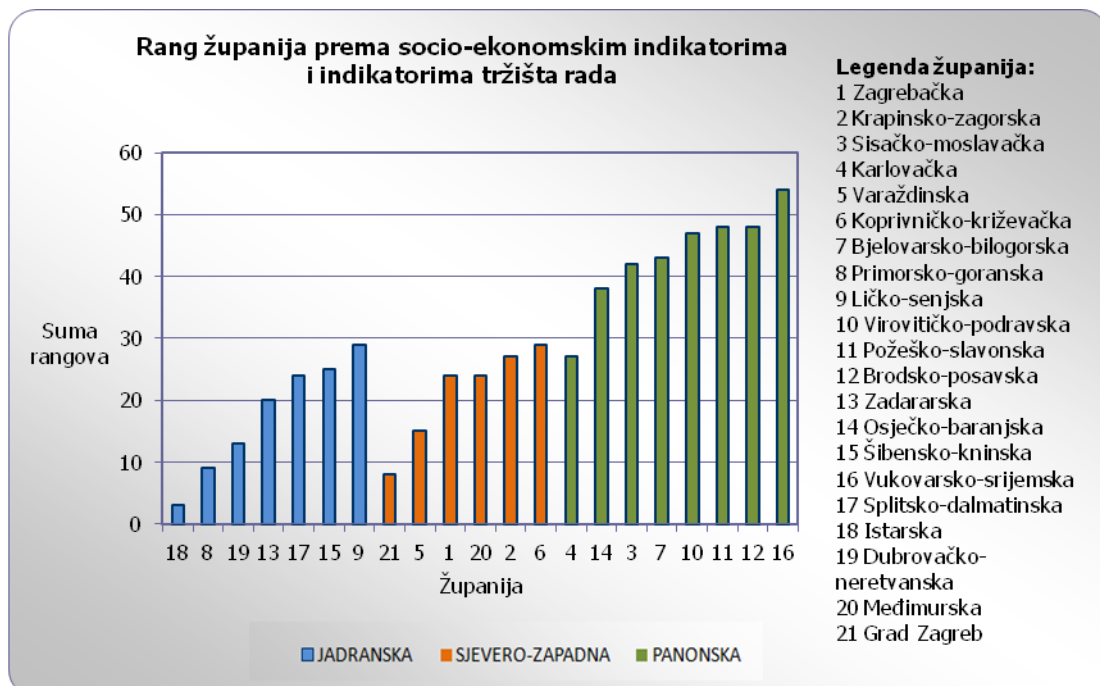
Varaždinska županija pripada Sjevero-zapadnoj regiji. Druga je po razvijenosti u svojoj regiji dok u usporedbi s ostalim županijama u Republici Hrvatskoj zauzima peto mjesto. Kao takva ona spada u red visoko razvijenijih županija u Hrvatskoj.

Daljnji razvoj Varaždinske županije treba se temeljiti na analizama koje vjerno pokazuju sadašnje stanje, povijesne trendove koji određuju kratkoročne mogućnosti, ali i dugoročne mogućnosti razvoja koje su latentne u gospodarstvu te na ljudskim i prirodnim potencijalima koji su na raspolaganju.

Budući razvoj ovisit će velikim dijelom i o znanjima i vještinama postojećeg radno sposobnog stanovništva, ali i o obrazovnim programima koje će naše obrazovne institucije ponuditi mladim naraštajima. Ako ta znanja i vještine ne budu pratila potrebe tržišta rada, stvoriti će se jaz između ponude i potražnje koji će utjecati s jedne strane na mogućnost gospodarstva da stvara novu vrijednost, a s druge strane će radnoj snazi otežati zapošljavanje.

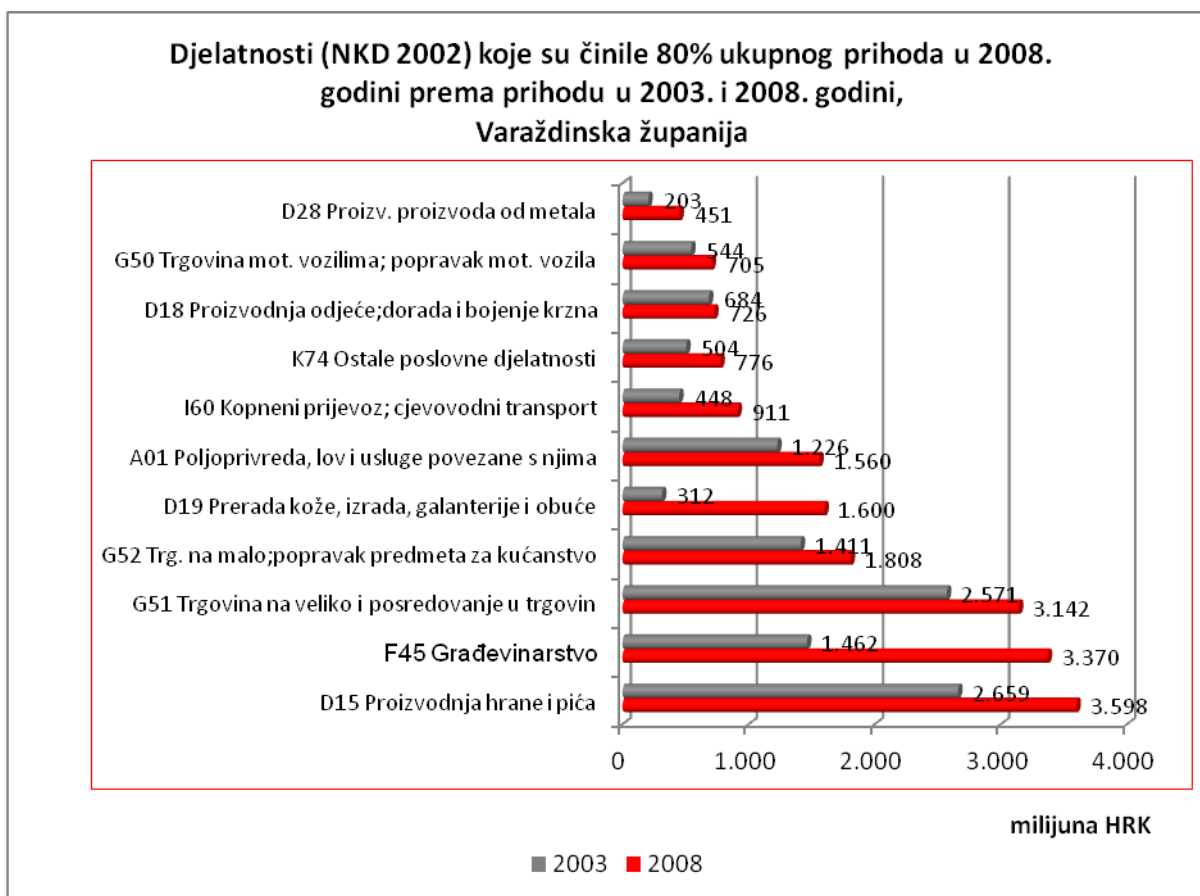
O metodologiji usporedbe županija u Hrvatskoj

Slika prikazuje poredak svih županija u Hrvatskoj prema kompozitnom indikatoru razvijenosti koji se sastoji od tri skupine indikatora: indikatori gospodarskog razvoja, indikatori tržišta rada i indikatori nezaposlenosti mladih. Svaki je od indikatora rangiran od najvišeg do najnižeg a potom su rangovi zbrojeni. Što je županija bolje rangirana u odnosu na druge, to je zbroj rangova indikatora MANJI. Što su stupići niži, to je županija razvijenija.

2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA

U Varaždinskoj županiji su najvažnije grane djelatnosti u 2008. godini proizvodnja hrane i pića, građevinarstvo i trgovina na veliko s ostvarenim prihodom od 3,1 do 3,6 milijarde kuna. U istoj godini, druge po važnosti po ostvarenom prihodu su trgovina na malo s 1,8 milijardi kuna te prerada kože i poljoprivreda s po 1,6 milijardi kuna prihoda. Unutar prerađivačke industrije, najvažnija je svakako proizvodnja hrane i pića što je jasno kada znamo da se u Varaždinskoj županiji nalazi najveća prehrambena industrija u Hrvatskoj.

Može se primjetiti da je u Varaždinskoj županiji razdoblje od 2003. do 2008. obilježeno rastom prihoda u svim ključnim granama djelatnosti. U promatranom razdoblju ukupni prihod u svim ključnim djelatnostima porastao je 55%, odnosno za 6,6 milijardi kuna. Rast prihoda u 2008. u odnosu na 2003. godinu osobito je uočljiv u preradi kože gdje je porastao 413%, zatim u građevinarstvu gdje je porastao 131% te u proizvodnji metala i u kopnenom prijevozu gdje je porastao 122%, odnosno 103%. Primjetan je i umjeren rast prihoda u 2008. godini u odnosu na 2003. godinu u ostalim poslovnim djelatnostima. Najmanji rast prihoda u promatranom razdoblju zabilježen je u proizvodnji odjeće.

Kasnije ćemo vidjeti koje od ovih grana djelatnosti imaju i najveći razvojni potencijal, ali je jasno da kod trgovine, koja je važna za zapošljavanje ženske radne snage, veći učinak na razvoj ne možemo

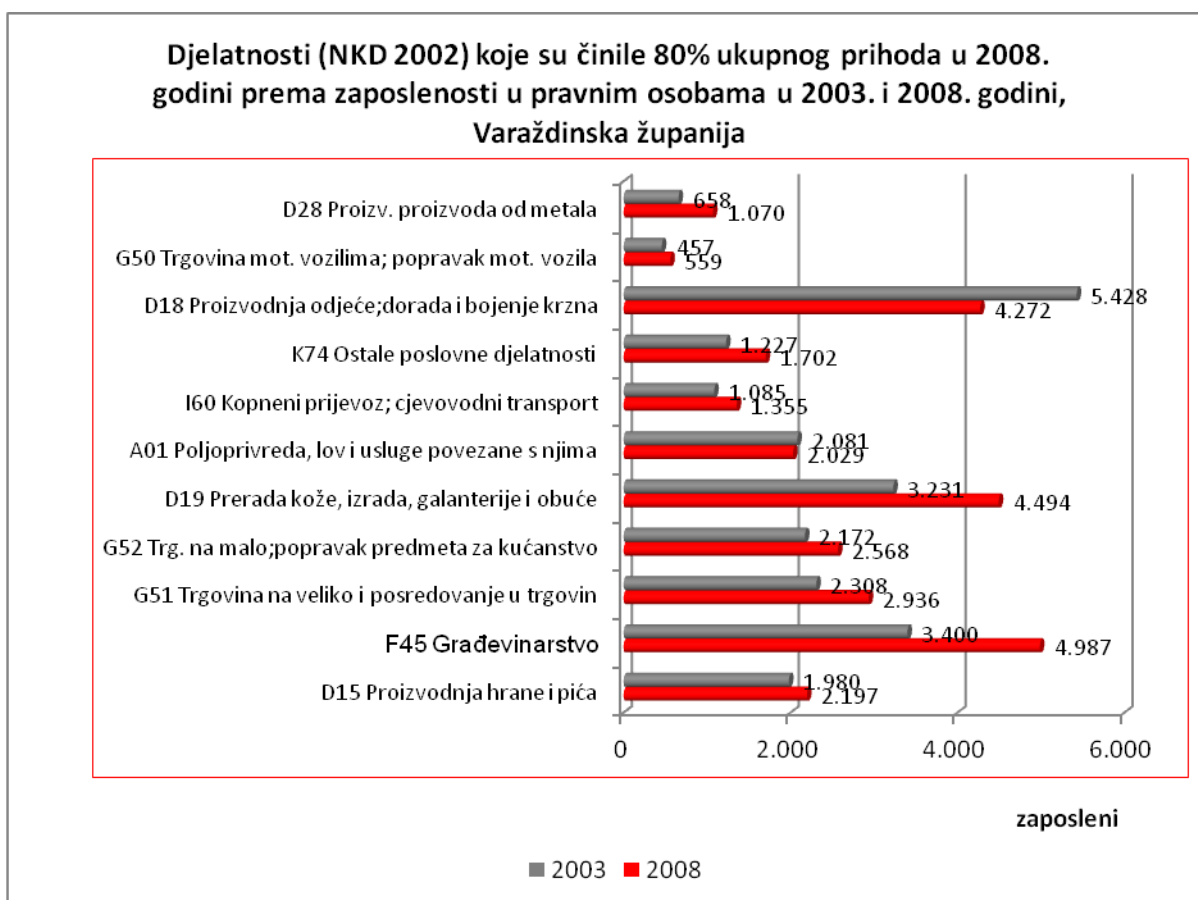
očekivati. S druge strane, bili smo svjedoci velikih oscilacija u prihodima iz građevinarstva i prevelika ovisnost o ovoj djelatnosti može gospodarstvo učiniti nestabilnim.

One grane čiji bi potencijal za razvoj, a potom i potrebu za znanjima i vještinama trebalo analizirati su one koje mogu ostvariti veću dodanu vrijednost.

Kakve su performanse ključnih grana djelatnosti kada je u pitanju zaposlenost?

3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI

Vidimo da je u Varaždinskoj županiji poredak grana djelatnosti prema broju zaposlenih drugačiji nego prema prihodima. U 2008. godini po broju zaposlenih na prvo mjesto je izbilo građevinarstvo s 5 tisuća zaposlenih, kod kojeg je došlo i do porasta zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu za 47%. Prerada kože, izrada galanterije i obuće sa 4,5 tisuća zaposlenih u istoj godini je bilo na drugom mjestu uz rast zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu od 39%. Proizvodnja odjeće sa 4,3 tisuće zaposlenih kod koje je, međutim, došlo do pada zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu za 21%, bila je treća po broju zaposlenih. Četvrto mjesto po zaposlenosti u 2008. godini zauzimaju trgovina na veliko s 2,9 tisuća zaposlenih i trgovina na malo s 2,6 tisuća zaposlenih u kojima je došlo i do porasta zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu za 27% odnosno 18%.

Od ostalih važnijih grana djelatnosti po broju zaposlenih valja izdvojiti proizvodnju hrane i pića koja je u Varaždinskoj županiji najvažnija po prihodu kao i poljoprivredu.

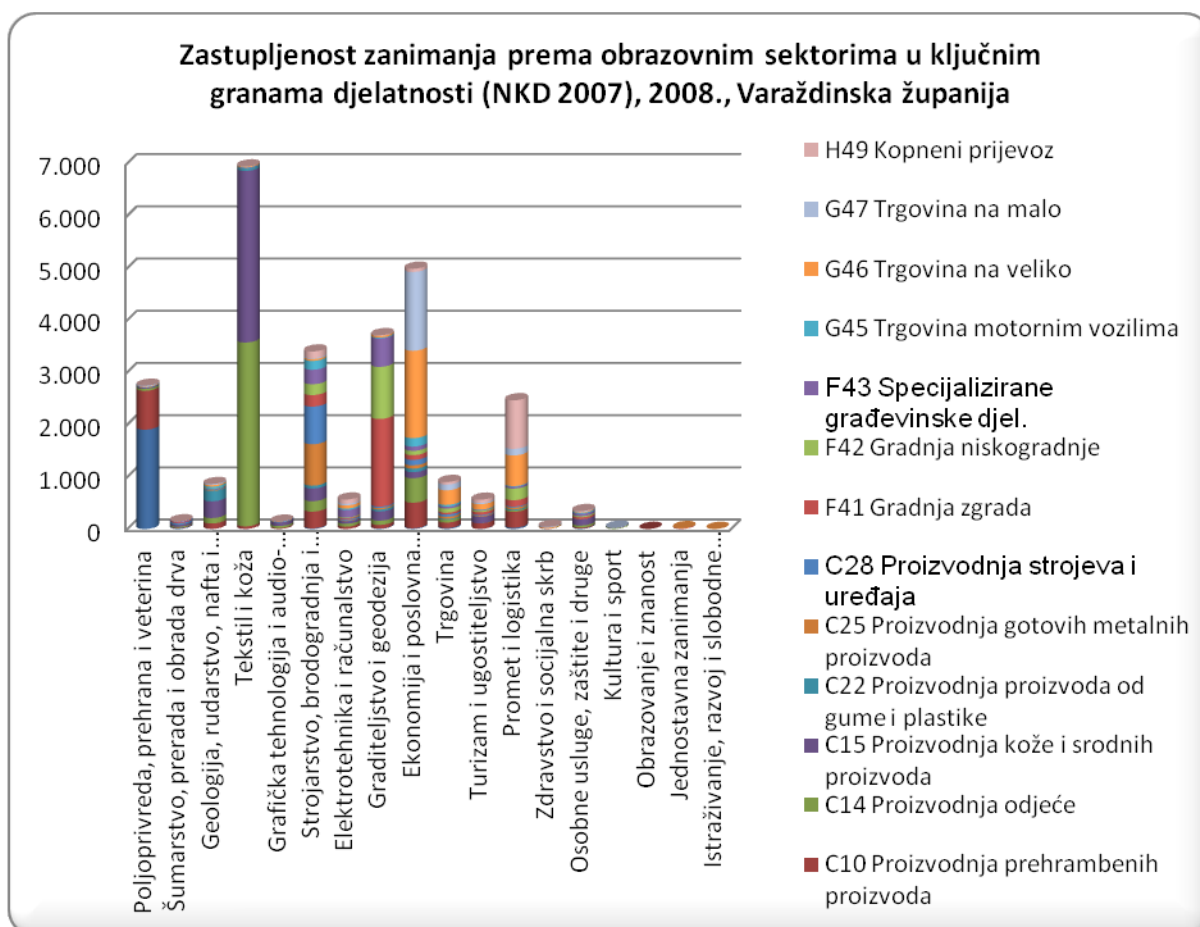
U promatranom razdoblju otvoreno je 5.350 radnih mjesta dok je izgubljeno 1.208 tako da je saldo u zapošljavanju pozitivan. U 2008. u odnosu na 2003. godinu najveći rast zaposlenosti od 63% ostvaren je u proizvodnji proizvoda od metala. U istom razdoblju ostvaren je relativno umjeren porast zaposlenosti i u građevinarstvu (47%), u preradi kože (39%) i u ostalim poslovnim djelatnostima (39%), a najveći pad zaposlenosti od 21% bio je u proizvodnji odjeće.

U granama djelatnosti s najvećim rastom zaposlenosti potrebno je pratiti i druge pokazatelje razvoja kao i provjeravati da li obrazovni sustav prati porast potražnje, odnosno, da li sustav obrazovanja odraslih ima programe koji bi omogućili radnicima najtraženijih zanimanja da unaprijede svoja znanja i vještine kako bi mogli iskoristiti porast potražnje za radom.

Koja zanimanja prema obrazovnom sektoru imaju zaposleni u ključnim granama djelatnosti u Varaždinskoj županiji?

4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAM DJELATNOSTI U ŽUPANIJI

U dosadašnjoj analizi smo prvo utvrdili koje su ključne grane po prihodu u županiji te smo potom utvrdili koliko ima zaposlenih u tim istim ključnim granama djelatnosti. Ovdje prikazujemo te iste zaposlene u ključnim granama (ali ovaj put prema NKD 2007) koje smo prikazali u prethodnom grafikonu o zaposlenima samo na jedan drugačiji način. Kako bismo dobili ovaj grafikon napravili smo

zasebnu analizu zaposlenih u ključnim granama po zanimanjima.

Potom smo zanimanja zaposlenih povezali s obrazovnim područjima kojima ta zanimanja pripadaju i konačno smo mogli prikazati zaposlene u ključnim granama djelatnosti prema njihovom obrazovnom području, odnosno obrazovnom sektoru ¹. Takva analiza omogućava nam uvid u znanja i vještine koje imaju zaposleni u ključnim granama, što nam govori o potražnji za znanjima i vještinama.

U grafikonu gore prikazane su skupine zanimanja (horizontalna os) po obrazovnim sektorima i kako su ta zanimanja grupirana po ključnim granama djelatnosti (različite boje). Visina stupca govori o tome da je npr. skupina zanimanja koja spada u obrazovni sektor tekstil i koža najzastupljenija u ukupnoj zaposlenosti u ključnim granama. Po različitim bojama unutar jednog stupca prepoznajemo da su ta zanimanja najviše prisutna u grani grani C14 – proizvodnja odjeće (tamno maslinasto zelena boja) i u grani C15 – proizvodnja kože i srodnih proizvoda (ljubičasta boja). Na drugom mjestu prema broju zaposlenih su zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije koja su najviše prisutna u trgovini na veliko i u trgovini na malo, ali ima malen broj tih zanimanja i u mnogim drugim granama djelatnosti. Na trećem mjestu po zastupljenosti su zanimanja iz obrazovnog sektora graditeljstva i geodezije koja su najviše prisutna u građevinarskim granama djelatnost. Zanimanja iz područja strojarstva, brodogradnje i metalurgije na četvrtom su mjestu po zastupljenosti zanimanja, a ima ih najviše zaposlenih u proizvodnji gotovih metalnih proizvoda i u proizvodnji strojeva i uređaja, a ima ih manji broj zaposlenih i u svim drugim granama djelatnosti.

Što je neka skupina zanimanja, odnosno obrazovnih sektora više rasprostranjena po različitim djelatnostima, to će potražnja za tim znanjima i vještinama ovisiti o većem broju djelatnosti.

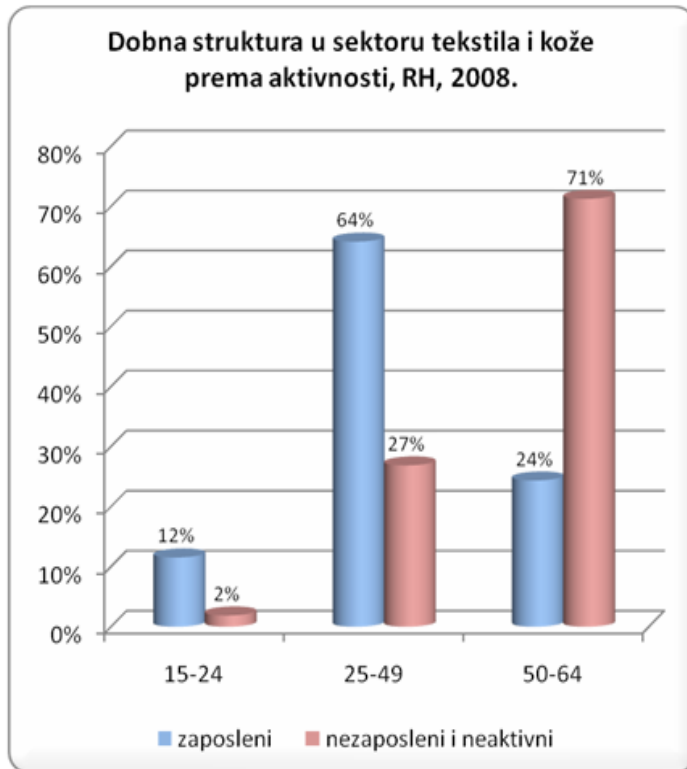
---

¹ Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja se generiraju u gospodarstvu iz nekog obrazovnog područja. U Hrvatskoj je do sada definirano 13 obrazovnih sektora na razini strukovnog obrazovanja

5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH

Vidjeli smo da su zanimanja iz obrazovnog sektora tekstila i kože najzastupljenija među zaposlenima u Varaždinskoj županiji. Kakva je njihova dobna struktura te koliko će ih odlaziti u mirovinu u idućih 15 godina?

Podaci o dobnoj strukturi po zanimanjima nedostupni na razini županija. Kako bi odgovorili na ovo

pitanje izračunali smo i prikazali u grafikonu ispod dobnu strukturu svih zanimanja iz obrazovnog sektora tekstila i kože na razini Hrvatske. Vidimo da je u ovom obrazovnom sektoru 24% zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine te se može očekivati da će oni otići u mirovinu tijekom sljedećih 15 godina.

Pretpostavljajući da je dobna struktura po zanimanjima u ovoj županiji ista kao i na razini Hrvatske, pomnožili smo broj zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora u ovoj županiji s postotkom zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine (24%) na razini Hrvatske i dobili prirodni odljev u ovoj županiji. Dijeljenjem izračunatog prirodnog odljeva s 15 godina dobili smo godišnji odljev.

Izvor: izračun iz Ankete o radnoj snazi 2008., DZS

Ovu metodologiju smo koristili u ostvarivanju glavnog cilja ovog istraživanja, odnosno u prikazivanju ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje prikazujemo u tabeli na sljedećoj stranici. U tabeli je u 2. stupcu prikazan broj zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, u 3. stupcu udio zaposlenih u pojedinom obrazovnom sektoru u ukupnoj zaposlenosti u županiji, u stupcima 4-6 izračun prirodnog odljeva prema metodologiji objašnjenog gore, u 7. stupcu prikazan je broj mladih koji je završio srednju školu 2008. godine i konačno u 8. stupcu je prikazan izračun koliko učenika koji završe srednju školu dođe na jedno radno mjesto upražnjeno zbog odlaska radnika u mirovinu. Podaci o broju zaposlenih prema obrazovnom sektoru koji su prikazani u tabeli razlikuju se od onih prikazanih u grafikonu "Zastupljenost zanimanja prema obrazovnim sektorima u ključnim granama djelatnosti" po tome što je u tabeli dat prikaz zaposlenih u svim granama djelatnosti, a ne samo u ključnim granama kao u grafikonu.

Prirodni odljev u mirovinu zaposlenih prema obrazovnom sektoru i zamjena mladima u 2008. godini							
Obrazovni sektor	Broj zaposlenih po obrazovnom sektoru	Udio u ukupno zaposlenima	Prirodni odljev (%)	Prirodni odljev	Godišnji odljev (Prirodni odljev / 15)	Ukupno mladih	Učenici po radnom mjestu
1	2	3	4	5	6	7	8
Tekstil i koža	7.321	16%	24%	1.783	119	92	0,8
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	4.893	11%	29%	1.429	95	183	1,9
Graditeljstvo i geodezija	4.635	10%	28%	1.294	86	95	1,1
Ekonomija	4.449	10%	19%	864	58	181	3,1
Promet i logistika	3.430	7%	28%	944	63	97	1,5
Poljoprivreda, prehrana i veterina	3.358	7%	44%	1.466	98	125	1,3
Poslovna administracija	3.178	7%	31%	995	66	36	0,5
Turizam i ugostiteljstvo	2.902	6%	26%	748	50	97	1,9
Zdravstvo i socijalna skrb	2.445	5%	27%	649	43	159	3,7
Trgovina	2.346	5%	25%	587	39	103	2,6
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	1.784	4%	29%	526	35	42	1,2
Osobne usluge, zaštite i druge	1.650	4%	23%	386	26	89	3,5
Elektrotehnika i računalstvo	1.479	3%	24%	355	24	241	10,2
Šumarstvo, prerada i obrada drva	1.331	3%	24%	326	22	34	1,6
Grafička tehnologija i audio-vizualno oblikovanje	601	1%	30%	178	12	91	7,7
Jednostavna zanimanja	99	0%	33%	32	2	0	0,0
Ostalo						32	
Ukupno	45.902	100%		12.561	837	1.697	2,0

Izvor: izračun iz FINA, DZS, MZOS, 2008.

Bilješka: podatci o zaposlenima u pravnim osobama iz FINE nadopunjeni su podacima o zaposlenima u pravnim osobama u javnom sektoru iz DZS-a (odnosi se na zaposlene u ovim djelatnostima: javna uprava, obrana i socijalno osiguranje, obrazovanje te zdravstvena zaštita i socijalna skrb).

Možemo primijetiti da zbog proširenja analize na zaposlene u svim granama djelatnosti u županiji nije došlo do promjene redoslijeda zaposlenih po zanimanjima prema obrazovnim sektorima.

Kada gledamo 8. stupac tabele možemo u zadnjem retku vidjeti da u prosjeku 2 mlade osobe dolaze na jedno upražnjeno radno mjesto s time da su razlike između obrazovnih sektora velike.

Najveći jaz između ponude i potražnje za određenim zanimanjem prema obrazovnom sektoru možemo uočiti kod obrazovnog sektora elektrotehnike i računalstva u kojem 10,2 mladih dolazi na jedno radno

mjesto i u sektoru grafičke tehnologije i audio-vizuelnog oblikovanja u kojem 7,7 mladih dolazi na jedno radno mjesto. Ovakva hiperprodukcija kadrova može dovesti do većeg postotka nezaposlenosti ovih mladih ili do odlaska na rad tamo gdje postoji potražnja za njima. Ipak, valja računati s tim da će značajan broj mladih iz četverogodišnjih srednjih škola nastaviti školovanje i neće biti dostupno tržištu rada, a osim toga potražnja je ovdje donekle podcijenjena zbog izostanka podataka o zaposlenima u obrtima, što znači da ovi nesrazmjeri u praksi možda neće toliko doći do izražaja. Međutim trebamo imati na umu da je ovdje i ponuda podcijenjena pošto nismo bili u mogućnosti uzeti u obzir nezaposlene.

Iznadprosječan broj mladih koji dolaze na jedno radno mjesto javlja se i u ovim sektorima: zdravstvo i socijalna skrb (3,7), osobne usluge, zaštite i druge (3,5), ekonomija (3,1) i trgovina (2,6).

Zanimanja u kojima je osigurana prosječna ili nešto ispod prosječna zamjena su: turizam i ugostiteljstvo (1,9) te strojarstvo, brodogradnja i metalurgija (1,9).

Zanimanja u kojima je samo granično osigurana zamjena su ona na koje na jedno upražnjeno dolazi nešto više od jedne mlade osobe iz škole, imajući u vidu i to da je potrebno osigurati određeni broj mladih koji će nastaviti školovanje, a to su: šumarstvo, prerada i obrada drva (1,6), promet i logistika (1,5), poljoprivreda, prehrana i veterina (1,3), geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija (1,2) i graditeljstvo i geodezija (1,1).

S druge strane, zanimanja u kojima nije osigurana zamjena su: tekstil i koža (0,8) i poslovna administracija (0,5).

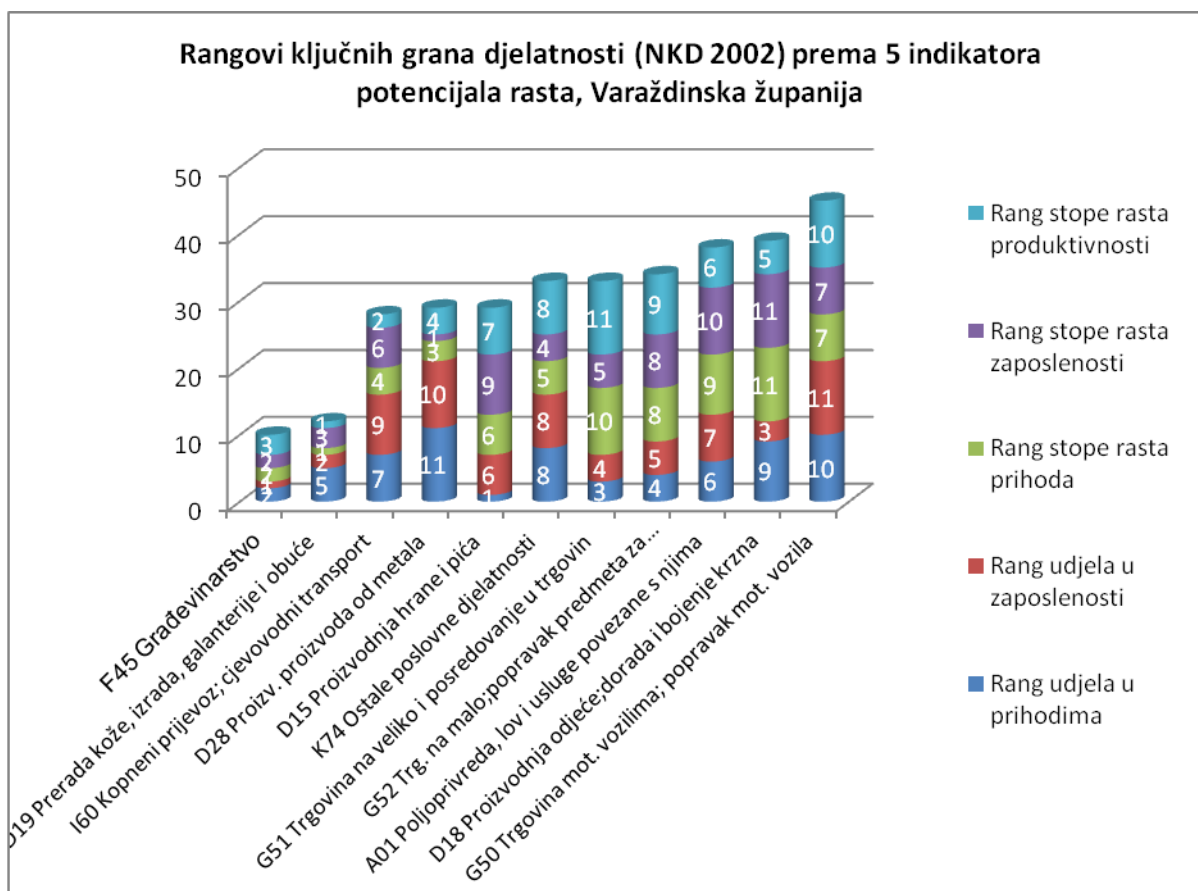
Na ovu razinu jaza može se utjecati upravljanjem upisnim kvotama tako da se osigura bolja brojčana usklađenost prema potrebama prirodnog odljeva zaposlenih u mirovinu. Pri tome treba imati na umu da je ova analiza napravljena onoliko precizno koliko su to dostupnost/postojanje podataka omogućili te da nam ona daje tek grubu sliku koja je ipak korisna i indikativna jer govori o grubim potencijalnim viškovima i manjkovima obrazovnih profila.

Ovdje smo, dakle, prikazali kvantitativnu metodu procjene potražnje za zanimanjima prema obrazovnim sektorima koja može poslužiti za procjenu upisnih kvota u srednje škole i za organiziranje programa za obrazovanje odraslih, a vezano za kvalitetu obrazovnih programa možemo reći da je u cilju osiguravanja kvalitetnih obrazovnih programa preporučljivo ostvariti blisku suradnju s gospodarskim sektorom.

6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?

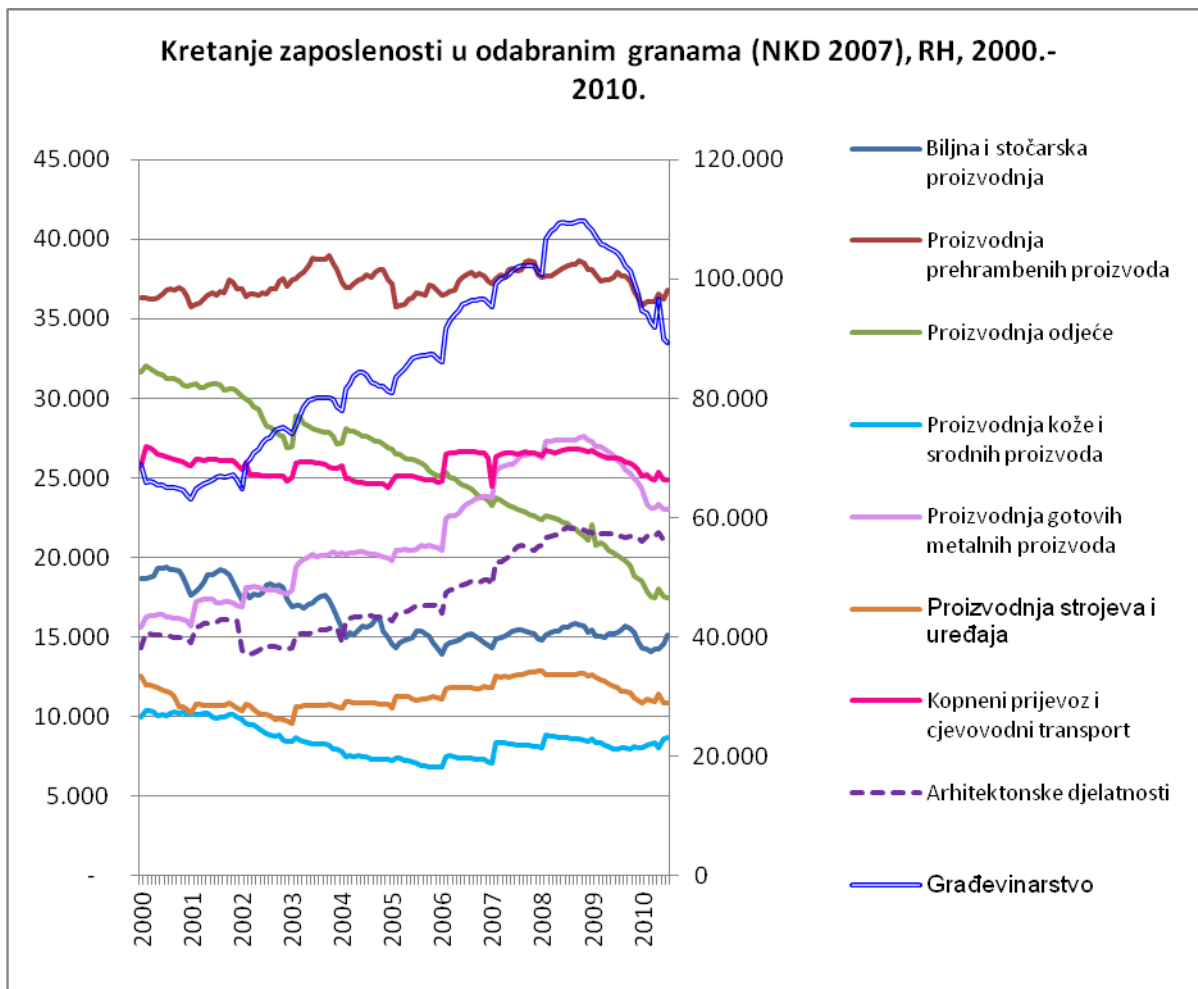
U dosadašnjoj analizi smo utvrdili koje su grane djelatnosti stvorile 80% prihoda u gospodarstvu županije, koliko ima zaposlenih u tim ključnim granama djelatnosti, koja su zanimanja prema obrazovnim sektorima zastupljena u tim granama djelatnosti i na posljétku smo prikazali distribuciju zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, izračunali prirodni godišnji odljev starijih u mirovinu i priljev mladih iz škola po zanimanjima prema obrazovnim sektorima. Ovdje nadopunjujemo dosadašnju statičnu analizu s nekim pokazateljima dinamike i potencijala rasta, a to su: stopa rasta produktivnosti, stopa rasta zaposlenosti, stopa rasta prihoda, udio u ukupnoj zaposlenosti i udio u ukupnim prohodima. Ključne grane djelatnosti u ovoj županiji rangirali smo posebno po svakom pokazatelju dinamike i razvojnog potencijala od najvišeg do najnižeg (najviši ima 1. a najniži ima 11. mjesto) te smo pretpostavljajući da su svi ovi pokazatelji jednako važni rangove svih 5 pokazatelja zbrojili za svaku ključnu granu djelatnosti. Na taj način dobili smo ukupni rang ključnih grana djelatnosti koji je prikazan u grafikonu ispod, a koji je što je viši to je prikazan nižim stupcem jer je zbroj rangova manji broj.

U grafikonu ispod možemo vidjeti da građevinarstvo ima najviši ukupni rang, koje uz najveći udio u zaposlenosti ima i visoke sve stope rasta.

Prema ovim pokazateljima mogao bi se očekivati porast potražnje za zanimanjima iz ove grane djelatnosti. Međutim, u uvjetima smanjenih državnih investicija u infrastrukturu izgledno je da će se trend zapošljavanja smanjiti, tako da kvote upisa za ovaj obrazovni sektor treba pažljivo procijeniti.

Isto vrijedi i za proizvodnju proizvoda od metala koja često prati građevinarstvo. Nadalje, prerada kože, izrada galanterije i obuće zauzima 2. mjesto po ukupnom rangju s time da ima najvišu stopu rasta produktivnosti i stopu rasta prihoda uz visoku stopu rasta zaposlenosti što nam sugerira da se može očekivati porast potražnje za zanimanjima koja se zapošljavaju u ovoj grani. S druge strane možemo primijetiti da proizvodnja odjeće ima niski ukupni rang uz značajan pad zaposlenosti pa se upisne kvote za zanimanja iz sektora tekstila i kože koja se najviše zapošljavaju u obje grane, gledano u cjelini, ne bi trebale povećavati. Kod proizvodnje hrane i pića, u kojoj imamo zaposlenih iz raznih

Izvor: Priopćenje, Zaposleni u pravnim osobama po granama djelatnosti, DZS

obrazovnih sektora i koja zauzima 5. mjesto po ukupnom rangju možemo uočiti slabiji rast stope zapošljavanja te se ne može očekivati značajni daljnji rast zapošljavanja. Sve tri grane djelatnosti iz područja trgovine bilježe rast zapošljavanja pa možemo zaključiti da ove grane djelatnosti treba podržati obrazovnim programima koji ne moraju biti nužno redovni, već mogu biti programi za obrazovanje odraslih.

Jedan od načina procijene dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti je da se vidi kretanje zaposlenosti u tim granama u duljem razdoblju. U grafikonu dolje prikazano je kretanje zaposlenosti na mjesečnoj bazi od 2000. do sredine 2010. godine u Hrvatskoj, ali u odabranim grana djelatnosti, koje smo odredili kao ključne za ovu županiju. Pri tome smo iz promatranja dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti izuzeli grane djelatnosti iz područja trgovine pošto one ne mogu biti pokretač gospodarskog razvoja.

Kod građevinarstva (na desnoj vertikalnoj osi) možemo vidjeti veliki rast zaposlenosti sve do kraja 2008. godine kada je došlo do naglog pada zaposlenosti. Možemo primjetiti vrlo sličnu dinamiku razvoja i kod proizvodnje gotovih metalnih proizvoda, koju za sobom u velikoj mjeri povlači građevinarstvo. Kod proizvodnje kože i srodnih proizvoda možemo primjetiti stabilan broj zaposlenih u razdoblju od 2000. do 2002. godine kada je zaposlenost u ovoj grani djelatnosti na razini Hrvatske počela padati te je bila u kontinuiranom padu sve do 2006. godine kada je počela rasti sve do 2009. godine. Onda je nastupio blagi pad zaposlenosti nakon čega je uslijedio nastavak rasta zaposlenosti sve do kraja promatranog razdoblja. Kod kopnenog prijevoza možemo primjetiti, uz veće ili manje oscilacije, ujednačen broj zaposlenih, posebno od 2006. do 2009. kada je uslijedio blagi pad zaposlenosti. Kod proizvodnje prehrambenih proizvoda možemo uočiti da ova grana djelatnosti, uz vidljive sezonske oscilacije, u dužem roku ima stabilan broj zaposlenih koji međutim ne raste, a od sredine 2009. godine i blago pada. U ostalim poslovnim djelatnostima (za koje mislimo da se u ovoj županiji odnose prije svega na arhitektonske djelatnosti prema NKD 2007) možemo primjetiti kontinuirani rast zaposlenosti sve do 2008. godine kada nastupa stagnacija odnosno pad zaposlenosti. Ukupan broj zaposlenih u svim granama trgovine, koje nisu ovdje prikazane, bio je u stalnom rastu od 2000. do 2008. godine kada je uslijedio pad koji se stabilizirao 2010. godine, ali na razini zaposlenosti kakva je bila 2005. godine što nam govori da je ekspanzija zaposlenosti u ovim granama došla do svojih granica. Kod biljne i stočarske proizvodnje možemo uočiti da je ova grana djelatnosti imala pad zaposlenosti od 2000. do 2005. godine od kada, uz veće ili manje sezonske oscilacije ima stabilan broj zaposlenih uz blagi pad u 2010 godini. Najuočljiviji pad zaposlenosti možemo vidjeti u Proizvodnji odjeće, koju prati nagli pad zaposlenosti od 2000. godine pa sve do kraja promatranog razdoblja.

Ovo samo pokazuje da pri planiranju obrazovnih programa treba uzeti u obzir mnogobrojne faktore koji utječu na zapošljavanje i to na lokalnoj, nacionalnoj pa i na međunarodnoj razini.

7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU TEKSTILA I KOŽE

Trajanje programa	Naziv škole	Naziv programa	UKUPNO 2009-2010	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
4	SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA VARAŽDIN	Odjevni tehničar	7	0	0	0	7
4	SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA VARAŽDIN	Dizajner odjeće	30	0	13	5	12
3	SREDNJA ŠKOLA IVANEC	Krojač - JMO	19	3	5	11	
3	SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA VARAŽDIN	Krojač - JMO	33	14	10	9	
3	SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA VARAŽDIN	Galanterist - JMO	36	12	11	13	
3	SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA VARAŽDIN	Pomoćni krojač - TES	8	3	0	5	
4-godišnji programi			37	0	13	5	19
3-godišnji programi			96	32	26	38	
UKUPNO			133	32	39	43	19

Izvor: ASOO

U tablici gore prikazani su svi obrazovni programi u Varaždinskoj županiji koji stvaraju kvalifikacije za zanimanja iz sektora tekstila i kože kojeg smo izabrali zbog toga što smo ranije vidjeli da u županiji ima najviše zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora. Što primjećujemo? U okviru redovnog obrazovanja imamo 6 obrazovnih programa od kojih su 4 trogodišnja i 2 četvorogodišnja programa. Vidjeli smo prije da za prirodnu zamjenu postojećih zaposlenika koji rade u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz obrazovnog sektora tekstila i kože dolazi 0,8 mladih osoba na jedno radno mjesto. Budući da 19 mladih dobiva kvalifikaciju iz 4-godišnjeg programa, od kojih određeni broj odlazi na visoka učilišta, dolazimo do toga da broj mladih koji izlazi iz obrazovnog sektora tekstila i kože ne zadovoljava potražnju koja proizlazi iz prirodnog odljeva i to za 60%, odnosno na oko 120 otvorenih radnih mjesta dolazi oko 50 mladih. Međutim ne treba zaboraviti da će se određeni broj mladih zaposliti u obrtima, tako da će ova neravnoteža još i više doći do izražaja.

Toliko se može reći o prirodnoj zamjeni radnika u smislu broja. Drugo je pitanje strukture obrazovnih programa, odnosno je li ovi programi prate razvoj grana djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja tekstila i kože. Vidjeli smo ranije da je u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja tekstila i kože kao što su npr. prerada kože, izrada galanterije i obuće i proizvodnja odjeće ostvarile relativno veći porast prihoda od porasta zaposlenost, odnosno uz smanjenje zaposlenosti što znači da je ostvarena produktivnost rada uz korištenje novih tehnologija koje zamjenjuju ljudski rad ali ne i znanje. To nam govori da se u cilju praćenja ovih djelatnosti trebaju dalje razvijati obrazovni programi koji prate razvoj novih tehnologija. U tom smislu bilo bi poželjno razviti još više 4-godišnjih programa obrazovanja za zanimanja iz područja tekstila i kože, a iz tablice vidimo da zapravo nema novoupisanih u 4-godišnje programe.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu napravili smo čitavi niz analiza gospodarstva kako bismo mogli procjeniti ponudu i potražnju za znanjima u Varaždinskoj županiji te ovdje iznosimo glavne zaključke do kojih smo došli:

Prvo, nije usklađen prirodni odljev zaposlenih u mirovinu s priljevom mladih koji dobivaju slične kvalifikacije. Postoji prevelik broj mladih s kvalifikacijama iz ovih obrazovnih područja:

- Elektrotehnika i računalstvo
- Grafička tehnologija i audiovizuelno oblikovanje
- Zdravstvo i socijalna skrb
- Osobne usluge, zaštite i druge
- Ekonomija
- Trgovina

dok je potencijalni manjak mladih u sljedećim obrazovnim područjima:

- Tekstil i koža
- Poslovna administracija

Drugo, razvojne potrebe ključnih grana djelatnosti koje imaju potencijal za razvoj kao što je npr. prerada kože, izrada galanterije i obuće očito su nepokrivene.

Treće, ova neusklađenost ponude i potražnje dodatno je pogoršana strukturom obrazovnih sadržaja po programima. Na primjeru obrazovnog sektora tekstila i kože vidljivo je da se 4-godišnji programi gase, što znači da programi nisu prilagođeni razvoju tekstilne i kožne industrije.

Četvrto, ova analiza bi se trebala redovito provoditi kako bi se mogla pratiti struktura ponude znanja i vještina. Uvidom u situaciju mogli bi se uz pomoć mehanizma kvota, modernizacijom i uvođenjem novih programa, kako u redovnom obrazovnom sustavu tako i u sustavu obrazovanja odraslih, smanjiti nesrazmjeri u ponudi i potražnji zanimanja prema obrazovnim sektorima i tako osigurati mobilnost zaposlenih između poslova i veću zapošljivost nezaposlenih.

Svi gore navedeni zaključci upućuju na to da se sustavi redovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih trebaju razviti na način da budu što prilagodljiviji potrebama gospodarstva i razvoja društva.

DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI

Zadatak ovog rada je da pripremi podloge za usklađivanje postojećih i razvoj novih obrazovnih programa za stjecanje onih znanja i vještina koje su potrebne za gospodarski razvoj županije.

Naše pretpostavke su:

- U kratkom i srednjem roku gospodarstvo će se relativno malo mijenjati pa se može pretpostaviti da su gospodarske djelatnosti koje danas doprinose do 80% ukupnom prihodu u županiji relativno stabilne –o budućoj potražnji možemo nešto naučiti i iz prethodnih kretanja u navedenim djelatnostima;
- Dva su izvora potražnje za radom u tim djelatnostima: potreba da se zamijene radnici koji odlaze u mirovinu i potreba da se gospodarstvo prilagođava promjenama na tržištu gdje prodaju svoje robe i usluge – potražnja može s vremenom rasti ili padati;
- Djelatnosti imaju potrebe za mnogo različitih znanja i vještina. Na primjer, u metalskoj industriji se ne zapošljavaju samo metalni radnici i srodne struke nego i manageri, vozači, ekonomisti, čistačice, pravnici, tehnolozi i dizajneri – ako želimo analizirati znanja i vještine moramo ispitati zanimanja i kako se ona koriste u pojedinim djelatnostima.

Naša metodologija korak po korak je sljedeća:

- Analizirati ključne djelatnosti koje su nositelji razvoja i zapošljavanja u županiji (grane djelatnosti s najviše prihoda i zaposlenosti te najbržom dinamikom razvoja (izvor FINA)²;
- Ispitati dugoročno kretanje zaposlenosti kako bi otkrili da li potražnja za zanimanjima iz te djelatnosti raste ili pada;
- Prepoznati skupine zanimanja koje su najzastupljenije u tim ključnim granama djelatnosti (izvor ARS³);
- Vidjeti kojim obrazovnim sektorima⁴ pripadaju ova zanimanja (prema ASOO⁵ obrazovnim sektorima);
- Analizirati brojnost učenika srednjih škola koji pohađaju programe iz traženih obrazovnih sektora;
- Vidjeti kolika je potražnja za tim zanimanjima zbog odlaska postojećih zaposlenika u mirovinu i razvojnih potreba;
- Prepoznati jaz između ponude i potražnje za znanjima i vještinama;

Metodologija koja je korištena u ovom radu omogućava vrlo grubi prikaz ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje smo procijenili iz ponude i potražnje za radom u županiji. Nalaze ove metodologije nužno je dodatno nadopuniti lokalnim podacima kako bi se obrazovanje moglo detaljnije

²FINA – agencija kojoj sve pravne osobe moraju slati redovita izvješća o poslovanju

³ARS – Anketa o radnoj snazi – najveća anketa o ekonomskoj aktivnosti stanovništva koju provodi Hrvatski zavod za statistiku kvartalno na slučajnom uzorku stanovništva starijeg od 15 godina. Anketa koristi definicije zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti Međunarodne organizacije rada i jedini je domaći izvor koji se koristi za međunarodne usporedbe na području ekonomske aktivnosti.

⁴Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja su s njima povezana na jednom području znanja. U Hrvatskoj je definirano 13 sektora iz strukovnog obrazovnog područja. Više o tome www.asoo.hr

⁵ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

planirati. To se posebno odnosi na podatke o nezaposlenima po zanimanjima koji čine dio ponude rada. Takve je podatke moguće dobiti od područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Također treba voditi računa da se potražnja za radom prikazuje isključivo za pravne osobe te ne uključuje obrte i individualnu poljoprivredu. Prema tome, stvarna potražnja je veća nego što je ovdje prikazano, ovisno o zastupljenosti tih vrsta gospodarskih subjekata u županijskom gospodarstvu.